

BARIŞ SÜRECİNDE BOZGUNCULAR SORUNU:

ABU SAYYAF ÖRNEĞİ[†]

Görkem TANRIVERDİ*

Özet

İç çatışmaların yaşandığı ülkelerde barış süreçlerinin kilit aktörlerinden biri olan bozguncular, kırılğan barış sürecini çeşitli yöntemler ile tehdit ederler. Barış sürecine ikna olmayan, bu sürecin amaçları ile çeliştiğini ya da çıkarlarına zarar verdiğini düşünen bu aktörler barış araştırmaları literatüründe çeşitli boyutları ile ele alınmaktadır. Bu makale, Stedman'ın bozguncular modelinden yola çıkarak, 1976'dan beri Filipinler hükümeti ile Moro temsilcileri arasında sürdürülen barış sürecinde bozguncu bir aktör olarak tanımlanan Abu Sayyaf örgütünü analiz etmeyi amaçlamaktadır. Makale öncelikli olarak Stedman tarafından önerilen teorik modele odaklanmakta ve ağırlıklı olarak tümcü, doyumsuz ve sınırlı olarak adlandırılan bozguncu tipleri ile önerilen çözüm stratejilerini takdim etmektedir. İzleyen bölüm Moro sorununun kökenleri ile Filipinler barış sürecine ilişkin tarihsel bir analiz sunmakta ve Abu Sayyaf örgütünün kuruluş ve gelişimini incelemektedir. Son olarak, Abu Sayyaf örgütünü tümcü bozguncu olarak tanımlayan makale, örgütü Stedman'ın modeli ışığında analiz etmekte ve bozguncu modelinin güçlü ve zayıf yönleri tartışmaktadır. Bozguncu modelinde öngörüldüğü üzere, barış koruyuculuğu rolünü üstlenen Filipinler hükümeti ve Moro Cephesinin temsilcileri bu süreçte, bozguncuyla baş etmek için zor kullanma yöntemlerine başvurmaktadır. Bu çerçevede makale, Filipinler'de 2009'dan itibaren ateşkesi korumayı başaran barış koruyucularının güç kullanma ve kalkan tren stratejileri ile başarılı bir politika uyguladıklarını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Bozguncular, Filipinler barış süreci, Abu Sayyaf örgütü, çatışma çözümü*

[†]Bu makalenin ilk taslağı, 5 Kasım 2016 tarihinde Çukurova Üniversitesi'nde düzenlenen Siyasi İlimler Derneği XIV. Lisansüstü Konferans'ında bildiri olarak sunulmuştur.

* Arş. Gör., Doğuş Üniversitesi, gtanriverdi@dogus.edu.tr

SPOILER PROBLEMS IN PEACE PROCESS: THE CASE OF ABU SAYYAF GROUP

Abstract

One of the key actors of peace processes in conflict-torn societies, spoilers threaten the fragile peace process in various ways. Peace studies literature focuses on different aspects of these actors who are not convinced of the peace process and who consider the process contradictory or damaging to their own interests. Based on Stedman's spoiler model, this article aims to analyze the Abu Sayyaf Group, which is defined as a spoiler actor in the peace process that has been carried out between the Philippine government and the Moro representatives since 1976. The article primarily focuses on the theoretical model proposed by Stedman and mainly introduces his types of spoilers-namely total, greedy and limited-as well as proposed solution strategies. The following section provides a historical analysis of the origins of the Moro problem and the Philippine peace process and explores the establishment and development of the Abu Sayyaf organization. Finally, defining the Abu Sayyaf as a total spoiler, this article analyses the organization in light of Stedman's model and discusses the strengths and weaknesses of the spoiler model. As envisaged in the spoiler model, the Philippine government and the representatives of the Moro Fronts, who play custodian roles, have resorted to coercive methods in dealing with spoilers in this process. In this context, the article concludes that the custodians who have succeeded in protecting the ceasefire in the Philippines since 2009 conducts a successful policy through deploying the use of force and departing train strategies.

Keywords: *spoilers, the Philippines peace process, Abu Sayyaf Group, conflict resolution*

1. GİRİŞ

İç savaşların yaşandığı ülkelerde barış inşası, çatışan tarafların savaşı kazanamayacaklarını müzakere edebilecekleri düşüncesi ile başlar. Süreç, tarafların bazı taleplerini geri plana atmalarını, taviz vermeleri veya vazgeçmelerini gerektirebilir. Bu duruma ikna olmayan ve çatışma ortamının sağladığı avantajları kaybetmek istemeyenler, pozisyonlarını çatışma ortamını sürdürerek korumayı tercih edenlerdir. Bu makalede, barış sürecinin başladığı bir ortamda süreci bozmaya çalışanları bir diğer ifadeyle baltalayanları temsil etmek için bozguncu^x (*spoiler*) kavramına başvurulmaktadır. Bozguncu eylemler, adam kaçıрма, bombalama veya çatışmayı sürdürme gibi şiddet içeren eylemlerden oluşabileceği gibi, barış anlaşmasının imzalanmasına karşı sürdürülen

^x“Spoiler” ifadesinin Türkçe kelime karşılığı berbat eden, bozan, yağmacı anlamına gelmektedir. Türkçe literatürde barış süreçlerinde bu eylemlerde bulunanları tanımlamak için baltalayıcı ifadesi de kullanılmaktadır.

aktif bir propaganda da bu çerçevede değerlendirilebilir. Bununla birlikte süreci sekteye uğratan tarafın amacı her zaman barış sürecini ortadan kaldırmak olmayabilir. Müzakere sürecinde hiç taviz vermeden çözümün sağlanmasını bekleyerek sürecin tıkanmasına neden olmak da sürecin yerinde saymasına neden olması ile dolaylı da olsa bozguncu bir eylem olarak sayılabilir. Her ne gerekçeyle olursa olsun, özellikle uzun süreli çatışma ortamlarından sonra pürüzsüz bir barış sürecinin gerçekleşeceğini hayal etmek gerçekçi değildir. Bu nedenle literatürde bozguncu olarak tanımlanan bu aktörlerin sürecin olağan bir parçası olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

1991’de kurulan ve Filipinler’de bağımsız bir İslam devleti oluşturma hedefiyle yola çıkan Abu Sayyaf örgütü (*Abu Sayyaf Group- ASG olarak da anılmaktadır*) bu makalede ilk safhası 1976’da ikinci safhası ise 1997’de başlayan barış süreçlerini baltalamaya çalışan bozguncu bir aktör olarak tanımlanmaktadır. Makale Abu Sayyaf örgütünden hareketle analitik bir değerlendirme yapmayı hedeflenmekte ve spesifik olarak Stedman’ın bozguncu modeline odaklanmaktadır. Bu amaçla giriş ve sonuç bölümleri ile birlikte 5 ana bölüm olarak tasarlanan makalenin, giriş bölümünü takip eden ikinci bölüm teorik çerçeveye ayrılmıştır. Üçüncü bölümde Filipinler barış süreci tarihçesi ve Abu Sayyaf örgütü tarihsel arka planı ele alınırken, dördüncü bölümde Abu Sayyaförgütü Stedman’ın bozguncu modeline göre analiz edilmektedir. Son bölüm olan sonuç kısmında ise, bahsi geçen bozguncu modelleri ışığında genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

İkinci bölümde, Stedman’ın bozguncuları tipolojilerine ayırdığı ve çözüm stratejileri sunduğu bozguncu modeli ele alındıktan sonra çatışma çözümü ve barış teorileri literatüründe yer alan bozguncu kavramı tartışmalarına yer verilmektedir. Bu bölümde özellikle bozguncu kavramı ve modellerine ilişkin geniş bir tartışma sürdürülmektedir; böylece uluslararası alandaki tartışmaların Türkçe literatürde oldukça sınırlı olan bir çalışma alanına kazandırılması amaçlanmaktadır. Filipinler barış sürecinin arka planı ve Abu Sayyaf örgütü hakkındaki kırılma noktalarının özetlenmekte olduğu üçüncü bölümde 1976’da Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi ve 1997’de Moro İslami Kurtuluş Cephesi ile başlayan barış görüşmeleri kısaca ele alınmaktadır. Bu bölümde çatışmanın altında yatan temel sorunlardan bahsedildikten sonra, Abu Sayyaf örgütünün kuruluş ve dönüşümü analiz edilmektedir.

Dördüncü bölümde ise, Stedman’ın bozguncu modeline göre tümcü bozguncu tipi olarak tanımlanan Abu Sayyaf örneğinden hareketle barış süreçlerinde bozguncu sorununa ilişkin analitik bir değerlendirme yapılmaktadır. Teorik çerçeve ve tarihsel gelişmeler ışığında ele alınan Abu Sayyaf’ın eylem profilini değerlendirmek üzere Stedman’ın bozguncu modeline başvurulmasının nedenlerini ise şu şekilde açıklamak mümkündür. Öncelikle, Stedman’ın bozguncu modeli bozgunculuk kavramını tanımlayan ve bozguncu tiplerine uygun stratejiler öneren literatürdeki öncü

ve kapsamlı çalışmalardan biridir. İkinci olarak, dört ülkede beş bozguncu^{xi} üzerinde yaptığı analizler sonucunda oluşturulan modele getirilen eleştirileri test etme imkânı veren bu vaka çalışması, modelin eksiklerini ortaya koyarak geliştirilmesine katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu makale, bozguncu sorununa odaklanarak barış araştırmaları alanında Türkçe literatürdeki boşluğu doldurmayı ve ihmal edilen çalışma alanlarından biri olan Filipinler barış süreci hakkındaki çalışmalara katkı sağlamayı hedeflemektedir.

2. BOZGUNCU TEORİLERİ VE MODELLER

Çatışma çözümü ve barış araştırmaları literatüründe bozguncu kavramına yönelik çalışmaları bütünlüklü bir bakış ile ele almayı hedefleyen bu bölümde, süreci hem içerden hem de dışardan sekteye uğratmaya çalışan aktör davranışlarına yer verilmektedir. İç çatışmaların yaşandığı ülkelerdeki barış inşa süreçlerinde, bozguncular barış sürecinin tarafları olarak veya barış sürecini dışardan bozmaya çalışan aktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu aktörler bazen ülke sınırları içinde yer alan silahlı örgütler olabileceği gibi coğrafi olarak çatışma bölgesinin sınırları dışında yer alan aktörler de olabilir. Bu bölümün ilk alt başlığında Stedman'ın bozguncu modeli açıklanacak, ardından literatürdeki diğer bozguncu modellerine yer verilecektir.

2.1. Stedman'ın Bozguncu Modeli

Stedman (1997) bozguncuları tümcü (ya hep ya hiççiler), sınırlı ve açgözlü/doyumsuz olarak kategorize etmiştir. Stedman'ın bu sınıflandırmasına göre *tümcü (total)* olarak tanımlanan bozguncular, değişmez öncelikleri nedeniyle “ya hep ya hiç” taktiği izlerler. Barışa yönelik uzlaşmacı bir tutum takınmayan ve buna yönelik ödün vermekten kaçınan tümcü bozguncuların hedefleri esnek değildir ve değişime kapalıdır. *Sınırlı (limited)* tip bozguncuların ise hedefleri sınırsız değildir; belli ölçüde sınırlandırılabilirler. Bu hedefler arasında tanınma, yasal yetki kullanımı ve güvenlik gibi tedbirler yer alabilir. Daha uzlaşıcı bir tutum içerisinde oldukları için barış sürecine dâhil olabilirler. Stedman'ın sınırlı ve tümcü bozguncu kategorileri arasında konumlandığı *doyumsuz (greedy)* bozguncular ise sınırlı tuttıkları hedeflerini yaptıkları maliyet hesabına göre değiştirebilirler. Hedeflerini genişletmeleri riskin ve maliyetin düşük olmasına bağlıdır. Yüksek maliyet ve riskle karşılaştıklarında ise toplam hedeflerinde sınırlamaya gidebilirler. Dolayısıyla, yaptıkları maliyet analizi sonucunda büyüyen taleplerinin maliyeti artıracığını düşünüyorlarsa uzlaşma eğilimi taşırlar (Stedman, 1997: 9-11).

^{xi} The Mozambique National Resistance, Mozambik; Khmer Rouge, Kamboçya; Committee for the Defence of the Revolution, Ruanda; the Union for the Total Independence of Angola, Angola; State of Cambodia, Kamboçya.

Liderin değişmesi ile izlenen strateji ve sürdürülen politikanın değişebileceğini ifade eden Stedman, bozguncu tipinin değişmesini lider bağlılığı ile açıklamaktadır. Özellikle tümcü bozguncularla gücünü liderden alan kitle için lider bağlılığı çok güçlüdür. Amaç ve hedefleri ile sıkı bir bağ kuran bozguncu, lidere duyduğu sadakatle liderin değişiminden de etkilenir. Stedman (2003) çatışmaların ortaya çıktığı ülkelerde bağımsız ekonomi, güçlü sivil toplum ve yerleşik bir demokrasi geleneğinden bahsedilebiliyorsa bozguncularla mücadelede iç aktörlerin etkili olabileceğini; ancak bunların zayıf olduğu ülkelerde barışın sürdürülmesinde dış desteğe ihtiyaç duyulabileceğini belirtir. Bu bağlamda Stedman barışın sürdürülmesinde ve korunmasındaki en büyük rolün uluslararası aktörlere düştüğüne dikkat çeker ve bozguncuların etkisini azaltmak, sivil hayata geçişi kolaylaştırmak için silah bırakılmasını sağlamak ve uzun dönemli siyasi ve hukuki reformların yapılmasını sağlamakta yardımcı olabileceklerini ifade eder (Stedman, 2003: 104).

Bozguncu modelinin temelini bozguncunun hangi tipolojiye girdiğini doğru tespit etmek oluşturmaktadır ve bu aynı zamanda bozguncularla baş etmede geliştirilecek ideal çözüm stratejisine de ışık tutmaktadır. Bu bağlamda önerilen stratejiler *zor kullanılanlar* ve *zor kullanılmayanlar* şeklinde iki başlık altında incelenebilir. Zor kullanma yöntemleri, bozguncuların eylemlerini değiştirmek için ikna etme taktiği izlemediği gibi bozgunculara müzakere zemini de bırakmaz. Bozguncuların mevcut koşullara dahil olmaları beklenir. Zor kullanılmayan stratejilerde ise bozguncularla müzakere edilebilecek bir alan olduğu varsayımından hareketle koşullar tartışılmaya açık bırakılır (Stedman, 1997).

Geri çekilme taktiği ve kalkan tren taktiği zorlayıcı yöntemler arasında yer alan iki stratejidir. *Geri çekilme (withdrawal)* taktiği izleyen barış koruyucuları, eylemlerinden vazgeçmeyen bozguncuları süreci bırakıp gitmekle tehdit ederler. Bu durumda süreci bozguna uğratan tarafın uluslararası destekten mahrum bırakılarak cezalandırılması amaçlanır. Ne var ki bu strateji uluslararası aktörlerin barış sürecinden çekilmesi riskini açık bırakırken sürecin içinde yer alan aktörleri cezalandırma ve bozguncular için avantajlı bir durum yaratabilmektedir. İkinci zorlayıcı yöntem olan *kalkan tren (departing train)* stratejisine göre ise barış süreci geri dönmeksizin ileri giden bir tren metaforu ile açıklanır. Bozguncular bu trene binse de binmese de tren zamanında kalkmak zorundadır. Tren belirlenen saatte istasyondan ayrılmak zorundadır ve arkasında kimseyi bırakamaz. Bu iki stratejiye ek olarak *güç kullanımı, zorlayıcı diplomasi, tehdit ve talepleri* kullanmak da zorlayıcı yöntemler içinde sayılmaktadır (Stedman, 1997: 14).

Bozguncu modeli, stratejilerin spesifik olarak belirlenen bozguncu tiplerine göre kullanılması üzerine inşa edilmiştir. Stedman (1997) bozguncuya yönelik olarak uygulanan bir stratejinin başarılı veya başarısız olduğunu ise bozguncunun zayıflayıp güçlenmesine göre ölçmektedir. Stedman'ın tümcü bozguncu için uygulanmasını önerdiği yöntemler zorlayıcı kategorisinde yer alan stratejileridir. Bu bozguncu tipi için ikna veya sosyalleşme stratejilerini kullanmanın bozguncuyu zayıflatmak konusunda başarısız olacağını ifade etmektedir. Zorlayıcı yöntemlerin her birinin

tümcü bozguncu tipi için uygun olmadığını belirten Stedman bozguncuyu zayıflatmak için güç kullanma ve kalkan tren stratejilerini önermektedir. Güç kullanma, bozguncunun gücünü zayıflatacak etkili bir strateji olarak savunulmaktadır. Kalkan tren stratejisi ise sürecin içinde kalan aktörlere meşruiyet kazandırılırken sürecin dışına itilen bozguncuyu gayrimeşru bir konuma itmekte ve böylece bozguncuyu zayıflatacağı öne sürülmektedir (Stedman, 1997: 12-14, 44-48).

Stedman (1997) zorlayıcı olmayan yöntemleri, bozguncuların tutumlarını değiştirmeyi amaçlayan sosyalleşme ve ikna olarak adlandırmaktadır. *İkna (inducement)* bozguncuların sürece katılmaları için teşvik edilmesidir. Barışın sürdürülmesini isteyen barış koruyucuları bozguncuların taleplerini tartışmaya açık bularak bunları yerine getirmeyi tercih edebilirler. Bu durum çoğu zaman gerek güvenlik gerekse meşruiyet kaygıları nedeniyle sürece katılmayan bozguncuların bu kaygılarının giderilebileceği durumlar için geçerlidir. *Sosyalleşme (socialization)* stratejisinde ise barış sürecinin başında oluşturulan normlara bağlı kalmak hedeflenmektedir. Oluşturulan bu normlara göre bozguncuların tutumlarını değiştirmesi beklenirken, bu entegrasyonun gerçekleştirilebilmesi için barış koruyucularının süreci denetlemesi öngörülmektedir. Sosyalleşme stratejisinde sadece bozguncuların değil toplumun tüm kesimlerinin bu normlara uygun davranmasının beklendiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda barış koruyucularının elindeki ödül ve cezaların uyumun denetimini sağlamakta iyi birer araca dönüşebileceğine dikkat çekilmektedir (Stedman, 1997).

Sınırlı bozguncuların müzakereye daha açık olduklarından bahseden Stedman (1997), taleplerinin kabul edilebilir bulunması durumunda bu bozguncu tipinin sürece dâhil edilebileceğini söylemektedir. Bozguncunun ikna yöntemi ile sürece dâhil edilebileceğini öne süren Stedman, bu durumun gerçekleşmemesi durumunda sosyalleşme stratejisinin denenmesini ve bu stratejinin de başarısız olması halinde zorlayıcı olmayan yöntemlerden zorlayıcı yöntemlere geçilebileceğini belirtir. İkna ve sosyalleşme yöntemlerinin işe yaramaması durumunda ise barış koruyucuları bozguncuya karşı zor kullanma yöntemlerine başvurması gerektiğini ifade eder. Stedman'ın doyumsuz bozguncu için önerisi daha uzun döneme yayılan sosyalleşme stratejisidir. İkna yönteminin tek başına bu bozguncu tipi için yetersiz kalabileceği belirtilirken, bozguncunun göze almaya karar verdiği risk oranında zorlayıcı yöntemlerin denenebileceğini ifade edilmektedir (Stedman, 1997).

2.2.Bozguncu Modelleri

Literatürdeki birçok araştırma, bozguncu sorununu birbirlerinden farklı şekillerde kategorize etmiş ve bozguncuların ortaya çıkış nedenleri ile sorununun çözümüne ilişkin farklı yöntemler önermiştir. Bozguncuların nasıl ve ne zaman ortaya çıktığına ilişkin sorulara cevap arandığı gibi, bozgunculara ilişkin farklı sınıflandırmalar ve çözüm önerileri de sunulmaktadır. Bu bağlamda, bazı barış görüşmeleri bozguncular tarafından sabote edilebilirken bazılarının nasıl kırılmadan sürdürülebildiği sorusuna yanıt arayan Kydd ve Walker'ın (2002) çalışmaları, barış görüşmelerini

sürdüren taraflar arasındaki güven ilişkisinin altını çizmektedir. Bozguncuların taraflar arasındaki güven duygusuna zarar verdiği durumlarda görüşmeler bozulurken, güven ortamının korunduğu hallerde görüşmelere devam edildiği sonucuna ulaşılmaktadır (Kydd ve Walker, 2002: 264).

Bozguncuları *içerdekiler* ve *dışardakiler* olarak sınıflandıran Zahar (2006) ise barış sürecinin içinde oldukları halde şiddet eylemlerine başvuranları ve zaman kazanmak ve askeri güç toplamak için barış süreçlerini kullananları *içerdekiler*; barış sürecinin dışında tutulanlar ve dışında kalmayı tercih edenleri ise *dışardakiler* olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, barış sürecinin içinde yer alarak süreci bozguna uğratmaya çalışan aktörleri üçüncü taraflar ve çatışmanın tarafları olarak ikiye ayırmak mümkündür. Barış sürecinin içinde yer alan üçüncü tarafların bir tarafın lehine geliştirdiği tutum ve davranışlar, diğer tarafın süreçten çekilmesine ve görüşmelerin kesilmesine neden olabilir; böyle bir durumda tarafsız bir politika sürdürmesi beklenen üçüncü taraf sürecin kolaylaştırıcısı yerine bozguncusuna dönüşür. Sürecin içinde yer alıp süreci bozguna uğratmaya çalışan diğer aktörler ise bizatihi çatışmanın tarafları olabilir. Taraflar çatışmaların en yoğun olduğu dönemlerde barış müzakerelerini başlatarak müzakere sürecini bir güç toplama dönemi olarak araçsallaştırabilirler. Barış yapma niyetinde olmayan tarafın bu taktiksel tutumu amacına ulaştıktan sonra sürecin sürdürülmesini gereksiz kılar. Bu gibi durumlarda sistematik bir politikaya dönüşebilen “uzlaşmama” stratejisi, barış sürecinin kırılmasına neden olur (Zahar, 2006: 43).

Barış sürecinin dışındaki bozguncuları çatışma alanının sınırları dışında kalan bozguncular ve ülke içinde yer alıp barış sürecine katılmayan bozguncular şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Ülke dışından gelebilecek bozguncu faaliyetler çoğu zaman kendini maddi ve manevi destek şeklinde göstermektedir (Newman ve Richmond, 2006b: 102). Diasporanın sağlayacağı ekonomik desteğin yanında psikolojik destek de çatışmaların sürdürülmesi yönünde motivasyona neden olabileceği için bozguncu işlevi görebilir. Kendini sürecin bir tarafı olarak tanımlayan ancak bir yandan da çatışma alanının dışında olduğu için çatışmanın yarattığı koşullardan doğrudan zarar görmeyen diasporanın çatışmayı sürdürmenin ateşli bir savunucusuna dönüşmesi mümkündür. Ülke dışında olup bozguncu rolü oynayabilecek bir diğer aktör tarafların siyasal müttefikleridir. Taraflar çoğu kez insani ve ekonomik kaybın tamir edilemez bir noktaya gelmesi ile ateşkes kararı olarak müzakerelere başlarlar. Bu durumda, siyasal müttefiklerin çatışmanın taraflarına sağlayacağı finansal destek müzakereye başlayacak tarafları çatışmaları sürdürmeye yöneltebilir (Newman ve Richmond, 2006).

Ülke içinde olup barış sürecine katılmayan ve bozguncu rolü oynayan aktörlere bakıldığında ilk dikkati çeken silahlı örgütlerdir. Silahlı örgütlü mücadelenin çoğu zaman fraksiyonlara ayrılarak devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda barış süreçlerinin her zaman çatışmanın bütün tarafları ile müzakereleri başlatamadığı görülür. Müzakere yapmaya razı olan taraflar ile başlayan görüşmeler, sürece katılmak istemeyen tarafı dışarda bırakarak sürdürülür. Bu gibi durumlarda sürecin dışında kalan örgüt silahlı mücadeleyi sürdürerek kurulmaya çalışılan barış ortamını bozmaya çalışabilir (Özerdem, 2013:114).

Sürecin başında arabulucu rolü oynayan aktörün zaman içerisinde bozguncuya dönüşmesi ve bunun tersinin de yaşanması mümkündür. Dolayısıyla bozguncuları ve güçlenmesini sağlayan koşulları iyi tespit etmek, daha da güçlenerek barış sürecini engellemelerini önlemek açısından önemlidir (Newman ve Richmond, 2006b:103). Ancak süreci baltalamaya çalışan birden fazla bozguncu varsa, birini saf dışı bırakmaya çalışmak diğerini güçlendirerek baş edilmesi zor bir kriz yaratabilir ve sürecin sonlanmasına neden olabilir (Stedman, 1997:9). Hassas dengeler üzerine kurulan barış süreçlerinde bu dengeyi her zaman korumaya çalışmak zordur. Başarısız olmuş barış girişimleri sivillere yönelik şiddet eylemlerini tetiklerken, başarısız olan bir barış sürecinin toplumsal algıya ve tarafların barışa olan güvenine savaştan daha çok zarar verebileceği ifade edilmektedir (Zahar, 2006: 43). Bu durum kırılan barış sürecinin yarattığı zararı ortaya koymaktadırlar.

Liberal barış teorisine eleştirel bir perspektifle yaklaşan Newman ve Richmond, bozguncu sorununa da liberal barış çizgisinden yaklaşıldığında sorunun temel dinamiklerinin gözden kaçırılabilmesine işaret ederler. Aktörlerden değil taktiksel sorunlardan kaynaklanan bir mesele olarak değerlendirdikleri bozguncu sorununda, tüm aktörler bozguncu olma potansiyeli taşıdıkları gibi, “liberal barışın çizdiği sınırlar içerisinde tasarlanan bir barış sürecinde çatışmanın tüm taraflarının yer almıyor oluşunun her zaman bu aktörlerin bozguncu oldukları anlamına gelmediğini” ifade edilmektedirler (Newman ve Richmond, 2006a: 4). Newman ve Richmond’ın öne sürdükleri bu görüş tüm bozguncu modellerinin baştan değerlendirilmesini gerektiren bir bakış açısı sunmaktadır.

Greenhill ve Major (2006) da sürecin tüm aktörlerinin bozguncu olma potansiyeli taşıdıklarını vurgulayarak güçlü aktörlerin bunu ortaya çıkarma eğilimi taşıdığını belirtmektedirler. Ayrıca aktör davranışında durumların belirleyici olduğunu ileri sürerek ve aynı aktörün farklı durumlar karşısında farklı tepkiler vereceğini gerekçe göstererek bozguncuları tiplerine göre ayrıştırmanın bozguncu sorununa yönelik bir çözüm üretmeyeceğini savunurlar. Bu bağlamda, baltalayıcı eylemlerin bozgunculara sağladığı kazancı en aza indirilmenin ve bozguncuların ortaya çıkış nedenlerini tespit etmenin bozguncu sorunu ile baş etmede kritik bir rol oynadığını belirtmektedirler (Greenhill ve Major, 2006). Bozguncuların koşullara göre tutum geliştireceğini savunan bir diğer görüş ise Aggestam’a aittir. Müzakere masasına oturmak için taraflardan birinin çatışmaların durmasını koşul olarak öne sürmesi durumunda, bozguncular tarafların masaya oturmalarını geciktirmek için etki alanlarını genişletmeyi ve çatışmaları sürdürmeyi tercih edebilirler. Barış anlaşması imzalayan tarafların anlaşmanın uygulanma safhasını iyi yönetememesi ve barışın hayata geçirilmesinde başarısız olmaları halinde de bozguncu bu durumdan faydalanarak etkinliğini artırarak, toplum tabanında barış sürecinin yetersiz ve işlevsiz olduğu algısının oluşmasını sağlayabilir. Altı çizilen son husus ise toplumun taleplerinden uzak, sadece seçkin bir zümre ve politika yapımcıların çıkarlarına odaklanan barış anlaşmalarının, toplumsal destekten uzak kalarak barış sürecinin tehlikelere açık kaldığı durumlar olarak ifade edilmektedir (Aggestam, 2006: 33-34).

3.FİLİPİNLER BARIŞ SÜRECİNDE BOZGUNCULAR SORUNU

Bu bölüm, öncelikli olarak Filipinler'deki çatışmanın kökenleri ve barış sürecine ilişkin kısa bir değerlendirme yapmayı hedeflemektedir. İzleyen bölümde ise Abu Sayyaf örgütünün kuruluşu ve tarihsel kırılmaları ele alınarak bozguncu modelinin analizine uygun bir tarihsel perspektif sunulmaktadır.

3.1.Filipinler Barış Süreci

Güneydoğu Asya'da yer alan ve bir ada ülkesi olan Filipinler'de halkın çoğunluğunu Hristiyanlar oluştururken, yerli halk Lumadlar ve Müslümanlar azınlık durumundadır. 1970'lerin ilk yarısında Müslüman Moro halkı ile Filipinler hükümeti arasında başlayan çatışmaların kökenleri Filipinler'in koloni dönemlerinde temelleri atılan toprak ve kimlik politikalarına dayanmaktadır. 16. Yüzyılda İspanya sömürgesi olan Filipinler, 19. Yüzyılın sonunda ise Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) himayesine girmiştir. Müslümanların yoğun olarak yaşadığı, tarım, yeraltı ve enerji kaynakları açısından oldukça verimli bir bölge olan Mindanao adasına Hristiyanların göçünü teşvik eden politikalar İspanyol kolonisi döneminde başlamış ve Amerikan koloni yönetiminde sistematik bir şekilde devam etmiştir. Hristiyan-Müslüman kimlikleri arasındaki ayrışmanın da başlangıcını oluşturan bu toprak politikaları ile bölgenin demografik yapısı değiştirilerek merkezi yönetimin kontrolünü artırmak ve doğal kaynaklara erişimi kolaylaştırmak hedeflenmiştir (Hernandez, 2014: 25).

1946'da Filipinler Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan ettikten sonra da toprak politikalarının yerli halkı yerinden edecek şekilde sürmesi, eşitsizlik ve ayrımcılığın derinleşmesi Moro halkını örgütlü mücadeleye yönlendirmiştir (DeRouen ve Heo, 2007: 618). 1969'da kurulan Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi (*Moro National Liberation Front*- Ulusal Cephe olarak anılacak) Moro halkının yaşam standartlarını yükseltmek ve bağımsız bir İslam devleti hedefiyle 1972 yılında Filipinler hükümetine karşı silahlı mücadeleye başlamıştır. 1976'da taraflar arasında imzalanan Trablus Anlaşması ile özerk bir bölge oluşturulması kararlaştırılmış ancak anlaşma uygulama safhasında engellerle karşılaşmıştır. Özerklik fikrini kabul edilebilir bulan Ulusal Cephe'nin hedeflerinden saptığı düşüncesi, örgüt içinde parçalanmaya neden olmuştur.1977'de Ulusal Cephe'den ayrılarak oluşturulan Moro İslami Kurtuluş Cephesi (*Moro Islamic Liberation Front*-İslami Cephe olarak anılacak) İslam hukukunun hâkim olduğu bağımsızlık bir devlet kurma hedefini silahlı mücadelesinin yeniden merkezine almıştır (McKenna, 1998: 208).

Ulusal Cephe ile Filipinler hükümeti arasında 1970'lerde başlayan barış görüşmelerinin en somut sonuçlarından biri 1989'de ilan edilen Müslüman Mindanao Özerk Bölgesi'dir (*the Autonomous Region in Muslim Mindanao*- ARMM). Ne var ki ARMM yönetimindeki başarısızlıklar ve imzalanan barış anlaşmalarının uygulama safhalarındaki aksaklıklar Moro sorunu

için kalıcı bir barışın sağlanmasını engellemiştir. Aynı zamanda fraksiyonlara bölünen Ulusal Cephe'nin Moro halkını temsil gücü yitirmeye başlaması, 1997'de İslami Cephe ile başlayan barış görüşmelerinin başlatılması ihtiyacını doğurmuştur. Barış görüşmeleri 2000, 2003 ve 2008 çatışmaları ile kesintiye uğramasına rağmen tarafların görüşmeleri sürdürme iradeleri ve üçüncü tarafların arabulucu girişimleri gibi çeşitli etkenlerin bir araya gelmesi ile 20 yıldır sürdürülmektedir (Tanrıverdi, 2017). İslami Cephe ile halen sürdürülmekte olan barış görüşmelerinde taraflar büyük ilerleme kaydetmiş ve 2009'dan itibaren ateşkesi korumayı başarmışlardır. 2001'de imzalanan Barış için Trablus Anlaşması'yla (*The Tripoli Agreement on Peace*) güvenlik, insani yardım, onarım ve rehabilitasyon ve ata toprağı konularında düzenlemeler yapılmıştır. 2012 Çerçeve Anlaşması (*The Framework Agreement on the Bangsamoro*) ve 2014'te imzalanan Bangsamoro Kapsamlı Anlaşması (*The Comprehensive Agreement on the Bangsamoro*) ile Müslüman Mindanao Özerk Bölgesi yerine daha geniş yetkiye sahip olacak Bangsamoro Özerk Yönetimi'nin oluşturulmasına karar verilmiştir. Böylece Filipinler'de 1970'lerden başlayan barış görüşmelerinde önemli bir aşama kaydedilmiş ve geçiş dönemi uygulamaları ile yeniden yapılandırma safhasına geçilmiştir (Herbolzheimer, 2015).

1991'de kurulan ve El Kaide ile bağlantılı olduğu iddia edilen Abu Sayyaf örgütü, Ulusal Cephe ve İslami Cephe gibi bağımsız devlet oluşturma amacıyla yola çıkarak silahlı mücadeleye başlamıştır (Turner, 2003:387). Bahsedilen üç örgüt başlangıçta belirledikleri siyasi hedeflerine ulaşmak için silahlı mücadele yöntemine başvurmayı seçseler de zaman içerisinde farklılaşan stratejilere yönelmişlerdir. Bu bağlamda, Ulusal Cephe ve İslami Cephe bağımsız devlet hedefini topyekûn elde edemeyeceklerini anlayarak barış görüşmelerine yönelmiştir. Her iki örgüt de özerkliği müzakereye açık bir seçenek olarak görmüş ve bağımsızlık hedefini söylem düzeyinde korumayı sürdürmüşlerdir. İzleyen bölümlerde ayrıntılı bir şekilde değerlendirilecek olan Abu Sayyaf örgütü ise İslam devleti kurma hedefini söylem düzeyinde korumakla birlikte müzakerelere tamamen kapalı bir strateji izlemiştir. Bununla birlikte radikalleşen örgüt eylemleri örgütün siyasi amaçlarından uzaklaşarak ekonomik çıkarları doğrultusunda hareket ettiği izlenimini doğurmaktadır.

3.2. Abu Sayyaf Örgütü

Abu Sayyaf örgütü, 1991 yılında Libya'da ve Suudi Arabistan'da eğitim aldıktan sonra Filipinler'de dönen Abdülrezzak Abubakar Janjalani tarafından kurulmuştur. "Kılıç ustasının babası" anlamına gelen Abu Sayyaf ismi Arapça kullanılarak ifade edilmiştir (Banlaoi, 2006). İngilizcenin *lingua franca* olduğu Filipinler'de Abu Sayyaf'dan önce kurulan örgütler İngilizce isimler seçerken; Abu Sayyaf İngilizceyi gerek elit kesimi ve Filipinler hükümetini temsil ettiği gerekse de Hıristiyan dili olduğu gerekçesi ile kullanmayı reddetti (Frake, 1998: 47). Ulusal Cephe'den ayrılanları bünyesine katan Abu Sayyaf; aynı zamanda Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali sırasında Sovyetler Birliği'ne karşı mücadele ettikten sonra ülkesine dönen gençleri de çatısı altında topladı. Ne Ulusal Cephe'nin temsil ettiği seküler, modern ve üniversiteli elit kesimene de İslami

Cephe'nin temsilcisi olduğu politik elite kendini ait hissedemeyen Abu Sayyaf militanları, toplumun kenarında kalmış gençlerden ve işsizlerden oluşturuldu(Chalk, 1997: 92). Bu çerçevede, Abu Sayyaf'ın dil seçiminden başlayarak Ulusal Cephe ve İslami Cephe'den farklı bir yol izlediği görülmektedir.

Bangloi (2006) Abu Sayyaf'ın dört kuruluş amacından ilkinin yeni bir fraksiyon yaratmak değil Ulusal Cephe ile İslami Cephe arasında denge sağlayarak köprü vazifesi görmek olduğunu söylerken; ikincisinin İslam devleti kurmak olduğunu belirtir. Müslümanların maruz kaldığı baskı, adaletsizlik ve keyfi muameleler sürdüğü sürece savaşın da gerekli olduğunu ifade eden Örgüt; son olarak Kuran ve Sünnete göre gerçekliğin ve doğrunun kazanabilmesi için barışın savaş ile bozulabileceğini savunmaktadır (Bangloi, 2006: 250).

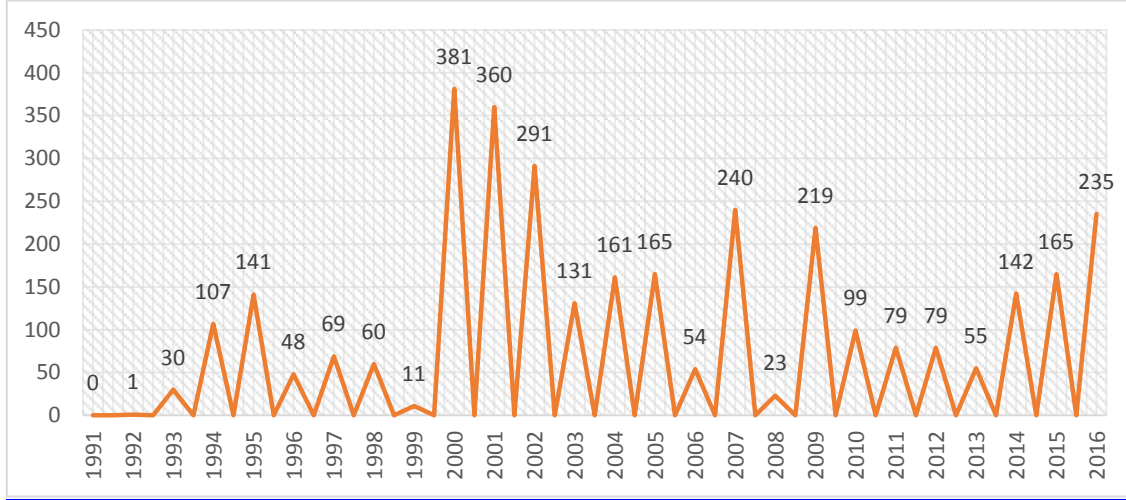
Bu makale, Abu Sayyaf örgütündeki kırılma noktalarını tespit ederken, literatürde örgütün tarihsel değişiminin farklı dönemlere ayrıldığı görülmektedir. Abuza (2005) Abu Sayyaf'ın tarihini kuruluş (1988-1991), El- Kaide ile bağlantılı anti-Hristiyan ve İslam devleti terörizmi (1991-1995), yozlaşma (1995-2001), 11 Eylül sonrası küresel terörle mücadele (2001-2003) ve son olarak yenilenme (2003-) olacak şekilde 5 döneme ayırmaktadır. Bangloi (2010) ise, ilk dikkat çekici eylemini 1993'te gerçekleştiren Abu Sayyaf'ı 2001'e kadar "haydut grup" (*bandit*) olarak tanımlarken;2001-2006 dönemini terörist grup olarak adlandırmaktadır. 2006-2010 döneminde artan adam kaçırma eylemleri ve fidye operasyonları örgütün yeniden haydut grup olarak tanımlanmasına neden olmaktadır (Bangloi, 2010: 18)

Bu makalede ise, 1998 ve 2006'daki lider değişikliklerinin örgüt stratejisindeki belirleyici etkisinden yola çıkılarak bir dönemlendirme yöntemi tercih edilmektedir. Bu bağlamda, ilk kırılmayı1998'de örgüt lideri Abubakar Janjalani'nin öldürülmesinin ardından örgüt eylem ve stratejilerindeki değişimde gözlemlemek mümkündür.Birinci radikalleşme olarak tanımlanabilecek bu dönemde (1998-2006) 91 silahlı eylem gerçekleşmiş ve eylem sayısı 1998'e kadar gerçekleştirilen 32 eylemin neredeyse üç katına çıkmıştır (Global Terrorism Database).İki fraksiyona bölünen Abu Sayyaf'ın bir kanadının başına Abubakar Janjalani'nin kardeşi Khadaffy Janjalani geçerken diğer kanadı Galib Andang tarafından yönetilmeye başlamıştır.Ancak bu bölünme ABD'nin 2003'te Filipinler'e düzenlediği terörle mücadele operasyonlarda Andang gibi önemli liderlerin öldürülmesiyle yavaşlamıştır (<https://www.stanford.edu/>). Bu bağlamda, lider değişiminin örgüt stratejisi üzerinde iki belirleyici etkisi olduğu görülmektedir. İlk olarak sansasyonel bombalama eylemleri artmıştır; ikinci olaraksa El-Kaide tarafından sağlanan ekonomik kaynakların ikiye bölünmesi örgütün kaynaklarının azalmasına ve bu ihtiyacın adam kaçırma ve fidye eylemlerinden temin edilmesine neden olmuştur(Atkinson, 2012:4).

Bunlara ek olarak, 2014'te Irak-Şam İslam Devleti'ne (İŞİD) bağlılık yemini eden örgütün bu tarihten sonra şiddet eylemlerinde artış olduğu görülmektedir. Sadece 2014-2016 dönemine ait

verilerde 116 şiddet eylemi gerçekleştiren örgütün eylemlerinin ciddiye alınması amacıyla bu bağlantıya ihtiyaç duyduğu ifade edilmektedir(Ebbighausen ve Duerr, 2017).

Grafik 1: Abu Sayyaf ile Filipinler hükümeti arasındaki çatışmalarda hayatını kaybedenlerin yıllara göre dağılımı (1991-2016)

Kaynak: (UppsalaConflict Data Program, Erişim Tarihi 18.11.2017, <http://ucdp.uu.se/>)

2000’de Malezya’da ilk uluslararası saldırısını gerçekleştiren Abu Sayyaf Örgütü, ABD’nin “en çok aranan teröristler” listesinde ve Avustralya Ulusal Güvenlik listelerinde yer almaktadır(Turner, 2003: 387; <http://cnnphilippines.com>, 2016). 2001’deki 11 Eylül saldırısı sonrası El Kaide ile iş birliği içinde olduğu (Ressa, 2013) ve güney Mindanao’daki kamplarda El Kaide militanlarının eğitildiğini iddiası, (Niksich, 2007) Abu Sayyaf’ı ABD’nin hedeflerinden birine dönüştürdü. 2002’de ABD’nin Filipinler silahlı kuvvetleri ile düzenlediği operasyonlarda Abu Sayyaf büyük kayıplar verdi (<https://www.stanford.edu/>). ABD’nin 1650 birliği ile katıldığı “kalıcı özgürlük operasyonları” (*OperationEnduringFreedom*) sonrasında, güç toplamaya çalışan örgüt, 2004’te 116 kişinin hayatını kaybettiği 900 yolcu taşıyan feribota düzenlediği bombalı saldırı ile büyük ses getirdi (<http://news.bbc.co.uk>, 2004). Örgüt, 2005’teki sevgililer gününde düzenlediği bombalama eylemini Filipinler devlet başkanı Gloria Macapagal Arroyo’ya “hediye” ettiğini açıklayarak dikkat çekmeyi başarmıştır (GMA news, 2008).Grafik 1.de de görüldüğü gibi şiddet eylemleri, can kayıplarının artmasına ve radikalleşen bir örgüt görüntüsü çizmesine neden olmuştur. Abu Sayyaf böylece müzakere yöntemi ile çözüm arayışını sürdüren İslami Cephe ve Ulusal Cephe çizgisinden uzaklaşmaya başlamıştır.

Abu Sayyaf’ın yaşadığı ikinci kırılma ise yine örgüt liderinin değişmesi ile olmuştur. Khadaffy Janjalani’nin 2006’da öldürülmesinden sonra Abu Sayyaf finansal kaynak bulmak amacıyla fideye için adam kaçırmaya, soygun, kafa keserek infaz eylemlerini artırmıştır. İkinci radikalleşme dönemi

olarak adlandırılabilir bu dönemde, örgütün başına geçen Alpader Parad'ın ideolojik bir liderden çok adam kaçırmaya eylemleri ile tanınıyor olması da örgütün strateji değişiminin önemli bir göstergesidir. Maddi kaygılar ile 145 adam kaçırmaya, rehine ve fidye eylemlerinin gerçekleştirildiği 2006-2014 arasında dönemin bu nedenle Bangloi tarafından "haydutluk dönemi" olarak tanımlandığı görülmektedir (Banlaoi, 2010). Eylemlerinin çoğunlukla Filipinlere yönelen Abu Sayyaf, uluslararası basının dikkatini çekmek amacıyla yabancıları da hedef almaktadır. Örgüt, turist, gazeteci ve sivil toplum çalışanlarının da içinde olduğu rehinelere için istenen fidyenin verilmemesi durumunda, eylemlerini sosyal medyada yayınlanan infazlarla noktalanmaktadır (Mendez, 2016). Abu Sayyaf'ın radikal eylemleri Filipinler barış sürecinde üçüncü taraf olan ve sürecin başından itibaren Moro mücadelesine destek veren İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT olarak anılacak) tarafından da dışlanmasına neden olmuştur. İİT, Ulusal Cephe'yi Moro halkının temsilcileri olarak tanımlamakta ve İslami Cephe ile sürdürülen barış görüşmelerini destelediğini açıklamaktayken; Abu Sayyaf'ı bir suç örgütü olarak görmektedir (East, 2013: 2).

4. BOZGUNCU MODELİ ANALİZİ: ABU SAYYAF ÖRGÜTÜ

Bağımsız bir İslam devleti oluşturmak amacıyla kurulan Abu Sayyaf, zaman içerisinde sivillere yönelik bombalama, fidye amaçlı adam kaçırmaya ve şiddet içeren infaz eylemleri ve bunları internet aracılığıyla paylaşmaları ile giderek radikalleşti. Moro'nun politik zeminde sürdürülen mücadelesinin dışında kaldı ve müzakerelere başlayan Ulusal Cephe ve İslami Cephe'nin aksine Abu Sayyaf barış sürecinde yer almadı. Bu makalede, Filipinler barış sürecini baltalamaya çalışan Abu Sayyaf örgütü Stedman'ın modeline göre tümcü bozguncu olarak tanımlanırken, müzakerenin iki tarafını oluşturan Moro Cephesi ve Filipinler hükümeti barış koruyucusu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, barış sürecinin koruyuculuğunu üstlenen aktörlerin tümcü bozguncu ile mücadelede zorlayıcı yöntemlerden güç kullanma ve kalkan tren stratejilerine başvurduğu görülmektedir. Bozguncu aktörün barışı etkileme kapasitesinin zayıflaması uygulanan strateji seçiminin doğru olduğunu ispatlamaktadır. Stedman'ın bozguncu modelinin dayanak noktasını oluşturduğu bu analiz aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

Stedman'ın bozguncu modelindeki tümcü tipolojisi Abu Sayyaf'ın sürece karşı takındığı tutum ile örtüşmektedir. Bağımsız bir devlet kurmak ve Moro mücadelesinin iki temsilcisi arasında köprü olmak amacıyla yola çıkan Abu Sayyaf, hedeflerini gerçekleştirmek doğrultusunda başlangıçta Ulusal Cephe ve İslami Cephe'nin yaptığı gibi silahlı örgütlü mücadeleyi seçmiştir. Ancak lider değişimi ile yaşanan iki kırılma ile değişen stratejiler Abu Sayyaf'ın bozguncu bir aktöre dönüşmesine neden olmuştur. Bunun yanında Abu Sayyaf'ın fidye için adam kaçırmaya eylemleri örgütün amacının siyasetten uzaklaşarak ekonomik kazanca dönüştüğü algısına yol açmaktadır (<https://www.stanford.edu/>). Abu Sayyaf'ın hem eylem stratejisindeki dönüşüm hem de müzakereye kapalı tutumu Stedman'ın bozguncu modelindeki tümcü bozguncu tipolojisi özelliklerini taşıdığını göstermektedir. İslam devleti kurma hedefini müzakere edilemez bir noktaya

koyması ve barış görüşmeleri sürerken silahlı eylemlerini sürdürmesi Abu Sayyaf'ın "ya hep ya hiç" anlayışı ile hareket ettiğini göstermektedir.

Stedman'ın modelini bozguncuları tipolojilere ayırması nedeniyle eleştiren Greenhill ve Mayor (2006) ise modelin bozguncu tipinin belirlenmesine fazla anlam yüklediğini öne sürmektedirler. Bu çerçevede her bozguncu tipine yönelik olarak önerilen stratejinin süreci daha karmaşık hale getirdiğini söylerler. İkinci eleştiri ise aktörlerin tümcü, sınırlı ve doyumsuz olarak tanımlamanın aktörlerin tutumları ile ilişkilendirilemeyeceğidir. Aktörlerin durumlar karşısında takındıkları farklı tutumların aktörün yapısı ile değil, farklı durumlar karşısındaki tutumlarla belirlendiğini öne sürerler. Her aktörün süreçten alabileceğinin en fazlasını alma güdüsüyle hareket etmesi nedeniyle tüm bozguncuların doyumsuz olarak tanımlanabileceğini savunurlar (Greenhill ve Mayor, 2006:39).

Bağımsız bir İslam devleti kurmak amacıyla yola çıkan Ulusal Cephe de silahlı mücadeleyi seçmiş; ne var ki silahlı mücadelenin hem Hükümet hem örgüt için yıpratıcı gücü her iki tarafı da koşulları müzakere etmeye itmiş; özerkliği kabul edilebilir bir seçeneğe dönüştürmüştür. Abu Sayyaf ise müzakere seçeneğinin önünü tamamen kapatmış ve siyasi çözüm yöntemlerine yanaşmamıştır. Janjalani'nin "Moro'nun kendi kaderini tayin hakkı sözde otonomi ile tamamen kaybedilmiştir. Şu ana dek, otonomi seçeneğinden hiçbir şey ortaya çıkmadı." sözleri tümcü bozguncu modelinde olduğu gibi Abu Sayyaf'ın hedeflerinin de esnek olmadığını göstermektedir(Fellman, 2011:5).

Yaşanan dönüşümlere tamamen kapalı hale gelen Örgüt, Ulusal Cephe ve İslami Cephe'nin 1970'lerden itibaren Filipinler hükümeti ile pek çok kez kesintiye uğramasına rağmen sürdürdükleri barış görüşmelerinin hiçbir aşamasında yer almamıştır. Bu bağlamda altı çizilmesi gereken bir diğer husus da Hükümetin Ulusal Cephe ile sürdürdüğü barış görüşmelerinde İslami Cephe'nin 1997'ye kadar bozguncu bir aktör olarak varlığını sürdürmesidir. 1977'de Ulusal Cephe'den ayrılarak silahlı mücadelesini sürdüren İslami Cephe 1997'de imzalanan ateşkes ile bozguncu aktör rolünden sıyrılmıştır. Bu değişim her iki tarafın da taviz vermeleri ve görüşmeleri başlatmayı bir zorunluluk olarak görmeleri ile gerçekleşmiştir (Santos, 2004).Bu çerçevede, Stedman'ın bozguncu modeline yönelik eleştirilere Filipinler örneğinde tekrar bakıldığında, modelinin her aktör tipine uygun belirlediği stratejilerin başarılı olduğu görülmektedir. Ulusal Cephe ile sürdürülen müzakerelere katılabileceğini ifade eden söylemleri ile sınırlı bozguncu olarak tanımlanabilecek İslami Cephe'ye uygulanan ikna ve sosyalleşme stratejileri bozguncu aktörün müzakerelere entegrasyonuna imkân tanımış ve hatta bu aktörü Hükümetin birincil muhatabı haline dönüştürmüştür. Abu Sayyaf gibi bağımsız İslam devleti arzusunu halâsöylem düzeyinde koruyan İslami Cephe'nin izlediği müzakerelere açık politika, Abu Sayyaf'tan ayrıldığı noktayı oluşturmaktadır. Hedefe ulaşmak için aşılması gereken basamakları birer birer geçmeden en tepedeki hedefe ulaşmaya çalışan Abu Sayyaf ise barış süreçlerinin katmanlı yapısını göz ardı ederek sadece kendi hedefine odaklanmış durumdadır.

Stedman barışın koruyucusu rolünü ülkede gelişmiş bir demokrasi, ekonomi ve sivil toplum varsa iç aktörlerin üstlenebileceğini; bunların eksikliği durumunda ise uluslararası aktörlerin barış koruyuculuğu rolünü üstleneceğini belirtmiştir. Cetinyan ve Stein'in uluslararası aktörlere barışın koruyucusu olarak fazla misyon yüklediği yönündeki eleştirilerini aktaran Stedman (2003: 108) “birkaç örnekte barış koruyucusu misyonunun barış sürecinin taraflarınca üstlenilmiş olmasının uluslararası aktörlerin rolünü azalttığı anlamına gelemeyeceği” şeklinde cevap vermektedir. Filipinler barış sürecinde arabulucu olarak ortaya çıkan İİT ve Malezya gibi uluslararası aktörlerin çatışmanın kesilmesi için güç kullanmadıkları, ön müzakere ve müzakere süreçlerinde kolaylaştırıcı ve arabulucu rolleri üstlendikleri görülmektedir. 1970'lerin ilk yarısında İİT'nin uyguladığı petrol ambargosu Filipinler hükümetini müzakereye ikna etme konusunda itici bir güç olmuşsa da sürecin devamında Filipinler hükümeti ve Moro temsilcileri sorunun çözümü için bizzat kendi iradelerini ortaya koymuşlardır (Agrasada, 2003). Uluslararası aktörler sürecin tıkandığı ve koptuğu noktalarda tarafları bir araya getirerek arabulucu olma ve süreci izleme misyonlarını sürdürmüşlerdir.

Filipinler'in 1981'e kadar sıkıyönetim altında kaldığı, (Youngblood, 1982: 226) darbe teşebbüsleri atlattığı (Abinales ve Amoroso, 2005: 230) ve 1990'larda mali krizle mücadele ettiği (Timberman, 1991: 158) göz önünde bulundurulduğunda yerleşik bir demokrasi anlayışı ve sağlam bir ekonomiden bahsetmek zordur. Stedman'ın ancak güçlü demokrasilerde çatışan tarafların barış koruyuculuğunu üstleneceği varsayımının Filipinler'de belirli nedenlerle ortadan kalktığı görülür. Çatışmanın neden olduğu ekonomik ve beşerî kayıplar, tarafların barışı sürdürme iradesini güçlendirmekte ve uzun mücadeleler sonucunda elde edilen barış ortamını korumak için motive etmektedir. Filipinler'de 40 yılı aşan çatışmalar sonrasında kurumsallaşmaya başlayan barışı koruma arzusu böyle bir güdüden beslenmektedir. İki tarafı ortak hareket etmeye iten bir diğer motivasyon kaynağı ise ortak ekonomik çıkarlardır. Stedman'ın (2003) “ekonomik olarak birbirine bağımlı tarafların bozguncuya karşı işbirliği yapmak konusunda daha istekli” oldukları savının Filipinler için de geçerli olduğu görülmektedir. Moro halkı ile Filipinler hükümeti arasında en büyük tartışma konusu doğal kaynaklar açısından zengin olan Mindanao adasındaki ata toprakları meselesi ve buradaki kaynakların kullanım hakkıdır (Erasga, 2008: 33-44). Çatışmanın çözülmesi her iki tarafın da ekonomik olarak gelir elde edebileceği bir kazanca dönüşecek ve bölgeye yapılacak yatırımların da önünü açacaktır. Güvensizlik ortamında yatırım yapmak istemeyen yatırımcının kaygılarının ortadan kalkması uzun süren çatışma ortamının yarattığı ekonomik tahribatın telafisine de imkân sağlayacaktır.

Stedman'ın tümcü bozguncu tipine yönelik olarak önerdiği güç kullanma ve kalkan tren stratejilerinin Filipinler'de barışın koruyuculuğunu üstlenen Filipinler hükümeti ve Moro temsilcileri tarafından izlendiği görülmektedir. Barış koruyucuları bozguncu konumundaki Abu Sayyaf'ı ikna etmeye çalışmadıkları gibi sosyalleşme stratejisini de takip etmemişlerdir. Her iki taraf da Abu Sayyaf'ı sürecin dışında bırakarak yoluna devam etmeyi tercih etmiştir. Kalkan tren stratejisinde trene bindiği farz edilen yani sürece katılan aktörler meşrulaştırılırken, geride kalanlar

gayrimeşru bir konumda kalırlar. Hem İslami Cephe'nin hem de Hükümetin açıklamalarında bu stratejiyi destekleyen söylemlere rastlamak mümkündür. Kanadalı rehinenin kafasının kesilerek infaz edilmesinin ardından Ulusal Cephe ve İslami Cephe “Abu Sayyaf'ın mücadelenin gerçek amacından çok uzaklaştığını ve bu eylemin İslam'a aykırı olduğunu” ifade etmiş ve Filipinler silahlı kuvvetleri ile işbirliği yaparak Abu Sayyaf'a yönelik operasyonlar düzenlemişlerdir (Maitem, 2016). 2002'de İslami Cephe ve Hükümet arasında imzalanan *Ortak Bildiri* ile “fidye için adam kaçırmaya eylemlerinin ve suç birliklerinin izole edileceği ve engelleneceği konusunda hemfikir olduklarını” teyit edilmiştir (<http://peacemaker.un.org>, 2002). 2016'da Filipinler devlet başkanlığı görevine gelen Rodrigo Duterte de Abu Sayyaf'ı bir “suç çetesi” olarak gördüğünü ifade etmiştir. Ulusal Cephe lideri Nur Misuari'nin Abu Sayyaf'a yönelik af çıkarılması önerisini kesin bir dille reddeden Duterte, “Abu Sayyaf'ın affedilmesinin söz konusu olmadığını, bu kadar suça bulaşmış bir örgütle barış konuşulamayacağını ve eğer bu konuda ısrarcı olunursa barış görüşmelerinin yarıda kesebileceğini” söylemiştir (Ranada, 2016). İİT ise adam kaçırmaya eylemlerini kınayarak Filipinler hükümetine rehinelere kurtarılması için yardım teklifinde bulunmuştur (<http://www.philstar.com>, 2000).

Stedman'ın makalesinde öngördüğü lider değişimi ile bozguncu tipinde yaşanan dönüşüm, Abu Sayyaf örneğinde örgüt liderlerinin değişmesi sonrasında radikalleşmeleri şeklinde kendini göstermektedir. Moro halkı arasında akrabalık ve arkadaşlık bağlarının güçlülüğü liderin de örgütte çok önemli bir aktör olduğunun göstergesidir (Fellman, 2011:5). Bu bağlamda örgüt liderinin değişimi ile yaşanan strateji değişimlerini toplumsal dinamiklerde bulmak mümkündür. Doyumsuz bozguncu tipinden tümcü bozguncu tipine geçen Abu Sayyaf, kuruluş amaçları arasında yer alan İslami Cephe ile Ulusal Cephe arasında diyalogu geliştirme misyonunu Abubakar Janjalani'nin yerine kardeşi Khadaffi Janjalani'nin geçmesi ile tamamen terk edilmiştir (Niksich, 2007). Khadaffi Janjalani'nin öldürülmesinden sonra ise örgüt ikinci radikalleşme sürecine geçmiş ve sivilleri hedef alan sansasyonel eylemler ile müzakere düzleminden uzaklaşmıştır.

Tümcü bozguncu tipi olan Abu Sayyaf örgütüne yönelik olarak barış koruyucusu konumunda olan Filipinler hükümeti ve Moro temsilcilerinin izlediği zor kullanma ve kalkan tren stratejilerinin başarılı olup olmadığını değerlendirmek için yine Stedman'ın bozguncunun zayıflayıp-güçlenme ölçütü veri olarak alınmaktadır. Bu bağlamda, Abu Sayyaf'ın diğer örgütler ile organik bağları ve fidyeden elde ettiği gelir ile varlığını sürdürdüğü; ancak toplum desteğini kaybettiği görülmektedir (<http://web.stanford.edu>). Hükümet güçleri ile İslami Cephe'nin Abu Sayyaf'a karşı ortak hareket etmeleri ve eylemlerinin amacının siyasi mücadeleden uzaklaşarak ekonomik kaynak arayışına dönüşmesi meşru zeminde mücadeleye katılma ihtimalini de zayıflatmaktadır. Bu bağlamında, Stedman'ın tümcü bozguncu tipine yönelik önerdiği zor kullanma ve kalkan tren stratejilerinin Filipinler'deki Abu Sayyaf örgütüne karşı başarılı olduğu söylenebilir.

5.SONUÇ

Radikal İslam çizgisine kayan Abu Sayyaf sansasyonel eylemler ile müzakere seçeneğini kapatmış ve barış sürecinin dışında kalmayı tercih etmiştir. Barış sürecinin tarafları olan Ulusal Cephe, İslami Cephe ve Filipinler hükümeti ise Abu Sayyaf'ı sürece katmadan ilerlemeyi tercih etmişler; 11 Eylül sonrası terörle mücadele politikasının küresel bir boyut kazanması da Abu Sayyaf ile mücadelenin uluslararası zeminde meşruiyet kazanmasını sağlamıştır.

Stedman'ın makalesi bozguncu sorununun nedenlerini araştıran ve soruna ilişkin çözüm önerileri getirmeye çalışanlar için hareket noktası olmaktadır. Bozguncu modelinin sunduğu tipolojiler ve buna ilişkin geliştirilen stratejiler bundan sonraki çalışmalar için de yol haritası sunmaktadır. Ne var ki modele getirilen eleştiriler ile birlikte bozguncular sorununa ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında genel bir değerlendirme yapma ihtiyacı doğmaktadır. Stedman'ın bozguncu modelinin temelinde yatmakta olan ve geliştirilecek strateji için bozguncu tipinin doğru belirlenmesinin hayati olduğu iddiası, uygulama safhasında aynı oranda kesinliğini koruyamamaktadır. Tümücü bozguncu tipine yönelik zorlayıcı yöntemlerin kullanılması konusunda daha istikrarlı bir tutum takınan Stedman, sınırlı ve doyumsuz bozguncu tiplerinde zorlayıcı olmayan yöntemlerden zorlayıcı yöntemlere doğru birçok strateji önermektedir. İkna, sosyalleşme ve zorlayıcı stratejilerinin kullanılabilceği sınırlı bozguncu tipinin doğru tespit edilmesinin bu düzlemde kritik bir karar olmadığı görülmektedir. Bu durum Greenhill ve Mayor'ın bozguncu tipini doğru tespitinin hayati olmadığı eleştirileriyle örtüşmektedir.

Newman ve Richmond (2006)ise, “liberal barış anlayışının getirdiği demokrasi, insan hakları, küreselleşme ve pazar ekonomisinin her çatışma bölgesi için uygulanabilir olmadığını” belirterek liberal barış modelinin eksiklerine dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda, barış süreçlerindeki aktörler kendi kırılğan yapıları içerisinde karşılaştıkları bozma teşebbüslerine karşı farklı reaksiyonlar gösterebilirler. Verilen tepkiler sürecin kendi dinamikleri ile doğrudan ilişkili olduğu gibi uluslararası konjonktürün de etkisi altındadır. Toplumun tüm kesimlerinin beklentilerini karşılayan bir barış inşa süreci kolay olmamakla birlikte kapsayıcı bir barış tahayyülü imkânsız değildir. Sürecin dışında kalan unsurların eylemlerini, sürecin eksiklerini görmek için birer araca dönüştürmek, müzakere ve anlaşma safhalarında karşılaşılabilecek olası sorunlar karşısında tedbir alınmasını kolaylaştırabilir.

Teşhis- tedavi yöntemini izleyen Stedman modeline Zahar'ın getirdiği eleştiri ise oldukça dikkat çekicidir.Zahar (2003) bozguncu tipini bir bakışta anlayabilmenin imkânsız olduğunu söyleyerek Stedman'ın modelinin “tahmine dayalı ve farazi” bir analiz olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda Stedman'ın barışın koruyucusu misyonunu yüklediği uluslararası örgütlerin bozguncuların ortaya çıkmasını önlemek için her zaman yeterli olmadığını ifade etmektedir (Zahar, 2003: 114). Stedman bu eleştiriye bozgunculara ilişkin bilgilerin sürekli güncellenmesinin doğru analizi mümkün

kılacağı şeklinde karşılık verse de Stedman modelinin geriye dönük bir analizi daha mümkün kıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma müzakere taraflarının ve sürece müdahil olan diğer aktörlerin sürecin seyri etkileyecek olası engeller karşısında kâr-zarar hesabı yaparak bozguncu aktörler karşısında strateji geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Şayet İslami Cephe’de olduğu gibi bozguncu görünümündeki aktörün eksikliği taraflardan birinin temsilinde önemli bir boşluğa neden oluyorsa, bozguncuyu sürece katarak oluşturulacak bir barış anlaşması için çaba sarf edilmesi ve gerektiğinde arabulucuların devreye sokularak uzlaşma arayışına gidilmesi rasyonel bir arayış olarak değerlendirilebilir. Ancak taraflar bozguncunun müzakere eğiliminde olmadığını ve taleplerinin kendileri için de müzakere edilmeyecek sınırları ile çakıştığını fark ediyorsa, süreci duraksatmadan devam ettirmeyi tercih edebilirler. Bu bağlamda, bozguncu aktörün sürece dahil edilmesi, bu niyetle harcanacak çabanın bozguncunun süreci güçlendireceği inancının oluşması ve sürecin gerisinde bırakılmasına neden olan faktörlere ağır basmasıyla doğru orantılı olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Abinales, P. N. ve Donna J. A. (2005). *State and society in the Philippines*, Lanham: Rowman& Littlefield Publishers.
- Abuza, Z. (2005). *Balik-Terrorism: The return of the Abu Sayyaf*, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub625.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.09.2016).
- Abu Sayyaf Group. <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/152>, Erişim Tarihi 11.09.2016.
- Aggestam, K. (2006). “Internal and external dynamics of spoiling: A Negotiation approach”, E. Newman, O. Richmond (Eds.) *Challenges to Peacebuilding: Managing spoilers during conflict resolution*, New York: United Nations University Press.
- Agrasada, D. (2003, 08 December). *Peace derivatives and probabilities in Muslim Mindanao*, Erişim Tarihi 02.09.2016, <http://www.asianresearch.org/articles/1498.html>.
- Atkinson, G. (2012). “Abu Sayyaf: The father of the swordsman: A review of the rise of Islamic insurgency in the Southern Philippines”, *American Security Project: Perspective*.
- Banlaoi, R. C. (2006). “The Abu Sayyaf Group: From mere banditry to genuine terrorism”, *Southeast Asian Affairs*, 247-262.
- Bangloi, R. C. (2010). The sources of the Abu Sayyaf’s resilience in the southern Philippines, *CTS Sentinel*, 3 (5), 17-19.
- Bomb caused Philippine ferry fire. (2004, 11 November). *BBC News*, Erişim Tarihi 11.10.2016, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/asia-pacific/3732356.stm>.
- Chalk, P. (1997). “The Davao consensus: A Panacea for the Muslim insurgency in Mindanao?”, *Terrorism and violence*, 9(2), 79-98.

- DeRouen, K. ve Jr. U. H. (2007). *Civil wars of the world: Major conflicts since World War II*, California: ABC Clío.
- Ebbighausen R. ve Duerr R. (2017, 27 Şubat). *Ebu Sayyaf örgütüne IŞİD'le bağlantısı*, Erişim Tarihi 9.9.2017, <http://www.dw.com/tr/ebu-sayyaf-%C3%B6rg%C3%BCt%C3%BC-ve-i%C5%9Fidle-ba%C4%9Flant%C4%B1s%C4%B1/a-37731460>.
- East, B. T. (2013). *Truncated of the Abu Sayyaf Group from the crucial year*, UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Erasga, D. S. (2008). “Ancestral domain claim: The case of the indigenous people in Muslim Mindanao (ARMM)”, *Asia-Pacific Social Science Review*, 8 (1), 33-44.
- Fellman, Z. (2011). *Abu Sayyaf Group*, Center for Strategic & International Studies, Washington.
- Frake, C. O. (1998). “Violence and identity among Philippine Muslims”, *American Anthropologist*, New Series, 100 (1), 41-54.
- Global terrorism database. Erişim Tarihi 9.10.2017. https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=2&casualties_type=b&casualties_max=&start_yearonly=1991&end_yearonly=1998&dtp2=all&country=160&perpetrator=276&expanded=no&charttype=line&chart=overtime&ob=GTDID&od=desc#results-table.
- Greenhill, K. M. ve Mayor, S. (2006). “The Perils of profiling: Civil war spoilers and the collapse of intrastate peace accords”, *International Security*, 31 (3), 7-40.
- Herbolzheimer, K. (2015). *The Peace process in Mindanao, the Philippines: Evolution and lessons learned*, Norwegian Peacebuilding Resource Centre.
- Hernandez, A. (2014). *National building and identity conflicts: Facilitating the mediation process in Southern Philippines*, Leipzig: Springer.
- Islamic Conference Wants to Help Hostage Talks”. (1.06.2000). *Philstar*, Erişim Tarihi 21.10.2016, <http://www.philstar.com/headlines/88304/islamic-conference-wants-help-hostage-talks>.
- Kydd, A. ve Walter, B. F. (2002) *Sabotaging the peace: The politics of extremist violence*, *International Organization*, 56 (2), 263-296.
- Maitem, J. (2016, 3 May). “MILF helps in hunt for Abu Sayyaf, calls ridsdel beheading Anti-Islam”, *Inquirer*, Erişim Tarihi 21.10.2016, <http://globalnation.inquirer.net/139216/milf-helps-in-hunt-for-abu-sayyaf-calls-ridsdel-beheading-anti-islam>.
- McKenna, T. M. (1998). *Muslim rulers and rebels: Everyday politics and armed separatism in the Southern Philippines*, Berkley: University of California Press.
- Mendez, C. (2016, 8 November). “Sayyaf kills German woman, seizes partner”, *Philstar*, Erişim Tarihi 11.11.2016, <http://www.philstar.com/headlines/2016/11/08/1641651/sayyaf-kills-german-woman-seizes-partner>.
- Newman, E. ve Richmond, O. (2006a). *Challenges to peacebuilding: Managing spoilers during conflict resolution*, New York: United Nations University Press.
- Newman, E. ve Richmond, O. (2006b). “Peacebuilding and spoilers”, *Conflict, Security and Development*, 6 (1), 101-110.
- Niksich, L. (2007). *Abu Sayyaf: Target of Philippine- U.S. anti- terrorism cooperation*, CRS Report for Congress, Congressional Research Service.

- Özerdem, A. (2013). *Barışınşasıkuramveuygulaması*, Ankara: Nobel Yayın.
- Ranada, P. (2016, 26 September). “Duterte: No amnesty for Abu Sayyaf”, *Rappler*, ErişimTarihi 21.10.2016, <http://www.rappler.com/nation/147403-philippines-duterte-no-amnesty-abu-sayyaf>.
- Ressa, M. A. (2013,19 August). “Al-Qaeda's black flag seized in ASG camp”, *Rappler*, ErişimTarihi 11.9.2016, <http://www.rappler.com/nation/13051-al-qaeda>.
- Santos, S. (2004). *Dynamics and directions of the peace negotiations between the Philippines government and the Moro Islamic Liberation Front*.
- Stedman, S. J. (1997). “Spoiler problems in peace process”, *International Security*, 22 (2), 5-53.
- Stedman, S. J. (2003) “Peace process and challenges of violence”, J. Darby, R. Mac Ginty (eds.)*Contemporary peacemaking, conflict, violence and peace processes*, New York Palgrave.
- Tanrıverdi, G. (2017) “Filipinlerbarışsürecinintarihsel gelişimi: 1976-2016”, *GüvenlikBilimleriDergisi*, 6 (2), 53-80.
- Timberman, D. G. (1991). “The Philippines in 1990: On shaky ground”, *Asian Survey*, 31 (2), A Survey of Asia in 1990: Part II, 153-163.
- Turner, M. (2003). “The Management of violence in a conflict organization: The case of the Abu Sayyaf”, *Public Organization Review: A Global Journal*, 3, 387- 401.
- Who are the Abu Sayyaf? (2006, 24 June). *CNN Philippines*, <http://cnnphilippines.com/news/2016/04/08/Abu-Sayyaf-terrorist-organization.html>.
- Youngblood, R. L. (1982). “The Philippines in 1981: From “new society” to “new republic””, *Asian Survey*, 22 (2), A Survey of Asia in 1980: Part II, 226-235.
- Zahar, M. J. (2003). “Reframing the spoiler debate in peace process”, Eds. J. Darby, R. Mac Ginty, *Contemporary peacemaking, conflict, violence and peace processes*, New York: Palgrave.
- Zahar, M. J. (2006). “Understanding the violence of insiders: loyalty, custodians of peace and the sustainability of conflict settlement”, E. Newman, O. Richmond (Eds.), *Challenges to peacebuilding: managing spoilers during conflict resolution*, Tokyo: UNU Press.
- 3 people in Valentine's Day bombing case get life. (2008, 10 July). GMA News Online, ErişimTarihi 3.9.2017, <http://www.gmanetwork.com/news/news/nation/106066/3-people-in-valentine-s-day-bombing-case-get-life/story/>.